

Nr 439

Av herrar Hagård och Cassel, om en provisorisk upprustning av vårdanstalterna för alkoholskadade.

Lagen om nykterhetsvård öppnar möjlighet att tvångsvis intaga alkoholister å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare. Bland annat kan detta ske när det är fråga om sådana alkoholister, som till följd av sitt missbruk är farliga för annans personliga säkerhet eller kroppsliga eller själsliga hälsa eller för eget liv — de farliga alkoholisterna. I praktiken blir det ofta fråga om män, som brukat våld mot hustru och barn eller uttalat hotelser mot sina anhöriga. Den hotande typen missuppfattas ofta som ofarlig. I själva verket är dessa personers sinnestillstånd emellertid regelmässigt sådant, att steget från hotelse till handling ytterligt lätt tas.

Ett krav, som måste ställas på samhällets ingripande, när det gäller de farliga alkoholisterna, är att detta skall ske snabbt och helst på ett sådant sätt att vederbörande inte sedan han fått veta, att de anhöriga anmält honom för polis eller nykterhetsnämnd, har möjlighet att besöka hemmet och där begå våldshandlingar.

Därför anvisar lagen också möjligheten, att länsstyrelsen interimistiskt kan förordna om hans omhändertagande, innan han erhållit tid att förklara sig.

I svåra och uppenbara fall kan saken lämpligen handläggas på det sättet, att polismyndigheten, sedan den genom nykterhetsnämnden eller från anhöriga fått vetskap om att en alkoholiserad person begått eller hotat begå våldshandlingar, griper honom och för honom direkt till polisstation, där han fått sitta i avbidan på länsstyrelsens vidare förordnande. Samtidigt görs av polismyndighet eller nykterhetsnämnd framställning till länsstyrelsen om vederbörandes intagning å alkoholistanstalt och begäran att sådant förordnande skall meddelas interimistiskt. Innan länsstyrelsen meddelat sitt beslut efterhör länsstyrelsen hos socialstyrelsen huruvida plats kan ordnas för vederbörande å alkoholistanstalt. Sedan förvisning härom erhållits, kan länsstyrelsen lämna sitt beslut, som omedelbart verkställs. Normalt behöver bara någon eller några dagar förflyta, sedan anmälan från t. ex. anhöriga ingått och till dess den anmälda blivit införpassad till alkoholistanstalten. Under mellantiden har han suttit anhållen och inte haft möjlighet att besöka hemmet. Först sedan han genomgått vård vid anstalten och prövats lämpligen kunna utskrivas eller permitteras har han tillfälle att besöka sina anhöriga. Metoden medför en mycket önskvärd säkerhet för

alkoholistens familjemedlemmar. Hans hustru får om hon vet med sig att hon åtminstone under de närmaste månaderna är skyddad mot repressalier från mannens sida mod att göra anmälan, som hon eljest icke skulle vågat. Helt annan och i högsta grad osäker är däremot hennes situation, om hon sedan hon gjort sin anmälan måste vänta, att mannen inom mycket kort tid och medan han fortfarande vistas i hemmet får reda på vad som inträffat. I sådana situationer kan inte sällan både hennes och barnens liv vara starkt hotade.

En förutsättning för att dessa snabba omhändertaganden skall kunna ske och sålunda de anhöriga få erforderligt skydd är emellertid, att plats så gott som omgående kan beredas å allmän alkoholistanstalt. Brister den förutsättningen har varken nykterhetsnämnd eller polismyndighet möjlighet att göra ingripanden. En farlig alkoholist kan nämligen inte gärna mer än för mycket kort tid förvaras på polisstation. Myndigheterna får sålunda inte längre möjlighet att lämna de anhöriga det skydd, som de kan vara i omedelbart behov av. Även när det gäller de icke farliga alkoholisterna är det av betydelse att ingripandet kan ske på ett tidigt stadium, innan vederbörande har hunnit fastna i allt för svårt missbruk.

Dagens läge är som bekant sådant, att fylleriförseelserna allmänt ökat. Deras antal har i de större städerna fördubblats vid jämförelse med samma tid föregående år. Familjebråk o. dyl. har ökat i samma takt. Anspråk på plats å vårdanstalt för omhändertagen alkoholskadad från polisens och nykterhetsvårdens sida har stegrats. Från socialstyrelsen meddelas, att behovet av vårdplatser på den offentliga nykterhetsvårdens anstalter icke svarar mot tillgången på dylika platser. Efterfrågan är för närvarande så stor, att många vårdbehövande icke kunnat beredas anstaltsvård förrän efter långa väntetider. Detta förhållande har ytterst ogynnsamma konsekvenser för hela den nykterhetsvårdande verksamheten.

Vissa nyligen vidtagna åtgärder har lett till en ökning med ca 130 vårdplatser, en del av provisorisk karaktär. Den till Örenäs slott förlagda erkända vårdanstalten om ett 50-tal vårdplatser får dock ej disponeras för detta ändamål längre än till den 30 april innevarande år.

I statsverkspropositionen redovisas under femte huvudtiteln vissa planer rörande anstaltsväsendets utbyggande. Dessa går närmast ut på ett upprättande av tre nya erkända vårdanstalter. Det anslag, som socialstyrelsen beräknat härför, har emellertid av Kungl. Maj:t avsevärt nedprutats, en åtgärd, som i nuvarande läge måste betecknas såsom anmärkningsvärd. Den ger i varje fall icke utrymme för de provisoriska anordningar, som nu måste genomföras.

Behovet av ytterligare vårdplatser är synnerligen trängande och för nykterhetsvården i sin helhet är det av största betydelse, att speciella åtgärder för anskaffande av ytterligare sådana snarast vidtages. Det har påpekats att den i huvudtiteln omnämnda Alnöanstalten beräknas icke kunna tagas

i bruk förrän tidigast i slutet av innevarande år. En skyndsam utredning bör därför utan omgång verkställas rörande möjliga åtgärder för en hastig provisorisk upprustning för täckande av det behov, som i det föregående berörts som så trängande. En del äldre byggnader, såsom epidemisjukhus, sanatorier, ålderdomshem, skolor etc. torde snabbt kunna förändras till vårdanstalter av tillfällig art.

Utöver nu nämnda behov av vårdplatser å vanliga vårdanstalter för alkoholskadade har ett ökat behov uppstått av vårdanstalter av enklare typ, närmast avsedda för den öppna vården, ett område, som nu fått större och växande betydelse. För de yngre årsgrupperna alkoholskadade har sedan gammalt ansetts, att ett intagande på de vanliga vårdanstalterna bör så vitt möjligt undvikas. På grund härav har inom vissa områden anstalter av mera enkelt slag kommit att apteras för detta ändamål. De äges av landsting, kommun eller enskilda personer och kan närmast betecknas såsom sjukhem. Å dessa intages personer för avgiftning, isolering från olämplig omgivning etc. under viss tid. Till vården kan kommun erhålla det vanliga statsbidraget med 60 % av kostnaderna efter medgivande av socialstyrelsen. För att möjliggöra ett snabbt uppbyggande och utnyttjande av dylika sjukhem erfordras i vissa fall bidrag utifrån för att snabbt avhjälpa vissa behov, t. ex. anordningar för en nödvändig arbetsterapeutisk verksamhet, som stundom kan vara av enklare beskaffenhet.

För att tillmötesgå dessa båda synpunkter erfordras en skyndsam utredning, vars resultat bör föreläggas riksdagens vårsession.

Med återopande av det anförda får vi anhålla,

att riksdagen måtte skyndsamt besluta

att hos Kungl. Maj:t anhålla om dels verkställande av en snabbutredning i avsikt att snarast möjligt åstadkomma en provisorisk upprustning beträffande vårdanstalter för alkoholskadade i såväl slutet som öppen vård, dels ock

att resultatet av en dylik utredning förelägges innevarande års riksdags vårsession.

Stockholm den 26 januari 1956

Alarik Hagård

Leif Cassel